

REPUBLIKA E SHQIPËRISË

MINISTRIA E ARSIMIT
SPORTIT DHE RINISË

INSTITUTI I ZHVILLIMIT TË ARSIMIT

PROGRAM ORIENTUES PËR PËRGATITJEN E PROVIMIT KOMBËTAR TË

MATURËS SHTETËRORE PËR

SHKOLLAT E MESME ARTISTIKE,

SHKOLLAT E MESME SPORTIVE,

SHKOLLAT E MESME PROFESIONALE,

GJIMNAZET ME KOHË TË SHKURTUAR.

LËNDA:

GJUHË SHQIPE DHE LETËRSI

(PROVIM I DETYRUAR)

VITI SHKOLLOR 2017 – 2018

Koordinatorë: Erida Koleci

I. HYRJE

Lënda “Gjuhë shqipe dhe letërsi” është provim i detyruar i Maturës Shtetërore për të gjithë nxënësit që mbarojnë arsimin e mesëm të lartë. Për këtë, ata i nënshtrohen një testimi, në përbërje të të cilit janë njohuritë dhe aftësitë e fituara në këtë lëndë gjatë gjithë viteve të shkollës së mesme.

Ky testim zhvillohet mbi bazën e programit orientues. Programi orientues mbështetet në:

- programet e gjuhës shqipe dhe të letërsisë për shkollat e mesme;
- udhëzimin e MASR-së “Për zhvillimin e provimeve të Maturës Shtetërore”.

Programi orientues i lëndës “Gjuhë shqipe dhe letërsi” përfshin njohuritë dhe aftësitë më të rëndësishme të kësaj lënde. Ai përbën një dokument të vlefshëm:

- për nxënësit e shkollave të mesme artistike, sportive, profesionale dhe gjimnazeve me kohë të shkurtuar;
- për mësuesit e gjuhës shqipe dhe të letërsisë;
- për specialistët e përfshirë në procesin e vlerësimit për provimet e Maturës Shtetërore.

Programi orienton nxënësit për njohuritë dhe aftësitë kryesore që duhet të zotërojnë për të përballuar me sukses testimin në Maturën Shtetërore.

Ky program gjeneron informacionin e nevojshëm për mësuesit që do të përgatitin maturantët për provimin e gjuhës shqipe dhe të letërsisë në Maturën Shtetërore.

Programi përbën, gjithashtu, një dokument zyrtar që duhet zbatuar me korrektesë nga specialistët e përfshirë në hartimin e testit të gjuhës shqipe dhe të letërsisë për Maturën Shtetërore.

II. UDHËZIME TË PËRGJITHSHME

Programi i gjuhës shqipe dhe i letërsisë nuk paraqitet me tema mësimore, por me objektiva (*për pesë aftësitë që kanë të bëjnë me format e ndryshme të ligjërimit, si: të lexuarit, të shkruarit, të folurit të dëgjuarit, të vështruarit*), të cilat e vënë theksin në rezultatet e të nxëniet. Objektivat e programit të lëndës së gjuhës shqipe dhe të letërsisë realizohen nëpërmjet **teksteve** (*teksti tregimtar, teksti poetik, teksti dramatik, teksti bindës/argumentues, teksti përshkrues, teksti shpjegues, teksti informativ, teksti eseistik, teksti kulturologjik*). Fakti që nxënësi përballlet dhe ushtrohet në tekste të ndryshme, e bën më të lehtë “transferimin” dhe përdorimin e koncepteve, njohurive, aftësive edhe në tekste të tjera.

Kështu, testi i Maturës Shtetërore do të ketë në përbërje dy fragmente nga tekste të ndryshme (tekst tregimtar, tekst poetik, tekst dramatik, tekst bindës/argumentues, tekst

përshkrues, tekst shpjegues, tekst informativ, tekst eseistik, tekst kulturologjik), *jo patjetër të punuara në klasë*;

Maturanti testohet për aftësitë intelektuale të vëzhgueshme dhe të matshme, të synuara nga programi dhe të zhvilluara në lëndën e gjuhës shqipe dhe të letërsisë, të tilla si:

- aftësia për të identifikuar dhe për të kuptuar (nivel bazë i aftësive intelektuale);
- aftësia për të analizuar dhe zbatuar (nivel mesatar i aftësive intelektuale);
- aftësia për të vlerësuar, për të gjykuar, për të marrë dhe për të mbrojtur qëndrime të caktuara (nivel i lartë i aftësive intelektuale).

Përqindja e pikëve në test për secilin nivel do të jetë:

Nivelet e aftësive intelektuale		
Niveli bazë	Niveli mesatar	Niveli i lartë
40%	40%	20%

Struktura e testit do të jetë:

- **Pjesa e parë:** tekst letrar (45%)
- **Pjesa e dytë:** tekst jo letrar (55%)

Kjo do të thotë që në përgatitjen e maturanëve për provimin e Maturës Shtetërore, do të punohet për përvetësimin e aftësive dhe teknikave zbuluese, shpjeguese, zbatuese, analizuese, sintetizuese dhe vlerësuese. Këto aftësi dhe teknika nxënësit do t'i demonstrojnë dhe do t'i zbatojnë në tekste tregimtare, poetike, dramatike, bindëse/argumentuese, përshkruese, shpjeguese, informative, eseistike, kulturologjike, *të punuara apo të papunuara më parë në klasë*.

Pra, nxënësit duhet të aftësohen për objektivat e programit orientues. Ata duhet të jenë të aftë të demonstrojnë arritjet e tyre në të gjitha llojet e teksteve.

III. OBJEKTIVAT E PROGRAMIT ORIENTUES SIPAS LINJAVE DHE NËNLINJAVE

TË LEXUARIT

Nënlinja	Objektivat
Njohuritë mbi fjalën a) Të kuptuarit dhe përdorimi i drejtë i kuptimit të fjalës. b) Interpretimi dhe vlerësimi i kuptimeve të figurshme të fjalëve.	Nxënësi është i aftë: - të zbulojë origjinën e fjalës si një mjet për të kuptuar domethënien e tekstit; - të interpretojë kuptimet e figurshme të fjalëve si pasuri e shprehjes artistike në një tekst letrar; - të vlerësojë kuptimet e figurshme të fjalëve si pasuri e shprehjes artistike në një tekst.
Strategjitë e të lexuarit a) Përdorimi i strategjive të të lexuarit për të kuptuar një tekst. b) Identifikimi i veçorive të teksteve. c) Evidentimi i veçantive të llojeve të ndryshme të teksteve dhe krahasimi mes tyre. d) Zbulimi dhe vlerësimi i pozicionit të autorit.	Nxënësi është i aftë: - të zbatojë strategji të tilla të të lexuarit si: strategjia e hartës së tekstit, e problem-zgjidhjes, e përmbledhjes dhe e diagramit të Venit; - të përdorë informacionin e tekstit për të zbuluar nëntekstin dhe për të nxjerrë përfundime; - të parafranojë informacionin e marrë nga tekste të llojeve të ndryshme; - të bëjë përmbledhjen e një teksti; - të zbulojë tipare të përbashkëta dhe dalluese ndërmjet teksteve të ndryshme në lidhje me: personazhet, temën, problem-zgjidhjen, lidhjen e ndërmjetme dhe relacione të tjera; - të vlerësojë stilin e autorit në tekste të ndryshme.
Pasurimi i fjalorit a) Zbulimi dhe përdorimi i dukurivegjuhësore: polisemia, homonimia, sinonimia, antonimia, shprehjet frazeologjike. b) Vlerësimi i figurshmërisë së përdorur në tekste të ndryshme, përmes burimeve	Nxënësi është i aftë: - të përdorë gjerësisht dhe me efikasitet dukuritë semantike, si: polisemia, homonimia, sinonimia, antonimia; - të analizojë figurshmërinë e përdorur në tekste të ndryshme, përmes burimeve gjuhësore të shprehësisë (fonetike, morfologjike, leksikologjike, sintaksore), për të pasuruar fjalorin; - të vlerësojë përdorime të gjuhës së figurshme nga

gjuhësore të shprehësisë.	tekste të ndryshme dhe vepra letrare.
Aftësitë e të kuptuarit të tekstit dhe reflektimi ndaj tij a) Përdorimi i njohurive dhe aftësive për të kuptuar tekstin. b) Evidentimi i rolit të fjalëve në krijimin e tonit dhe atmosferës së veprës. c) Interpretimi i një vepre në drejtim të arritjes artistike gjuhësore, filozofike, shoqërore e psikologjike.	Nxënësi është i aftë: - të analizojë tekstin (letrar dhe joletrar) si forma të larmishme të ligjërit; - të tregojë sesi teksti pasqyron artistikisht marrëdhënie historiko-shoqërore të një periudhe kohore të caktuar; - të identifikojë karakteristika përmbajtjesore të teksteve (tema, tematika, motivi, karakteret); - të zbulojë qëndrimin e autorit ndaj “lëndës” që trajton dhe ndaj lexuesit të cilit i drejtohet; - të zbulojë sesi përdorimi i fjalëve të autorit krijon tonin dhe atmosferën e përgjithshme të veprës; - të interpretojë një vepër në drejtim të arritjes artistike gjuhësore, filozofike, shoqërore e psikologjike; - të zbulojë tipare të përbashkëta dhe dalluese midis një teksti të traditës letrare dhe një shkrimi bashkëkohor, duke i vendosur në marrëdhënie krahasuese.

TË SHKRUARIT

Nënlinja	Objektivat
Shkrimi si proces a) Përfshirja në hapat e domosdoshme të procesit të të shkruarit. b) Njohja dhe përdorimi i elementeve të sistemit të vlerësimit.	Nxënësi është i aftë: - të përfshihet në të gjitha hapat e procesit të të shkruarit: parashkrimi, draftimi, rishikimi (redaktimi e korrektimi); - të përdorë elementet e sistemit të vlerësimit (ideja kryesore, nënidetë, organizimi, drejtshkrimi, fjalori, saktësia gramatikore, referencat) për shkrimin e tij.
Shkrimi si produkt a) Realizimi i një shkrimi për	Nxënësi është i aftë: - të shkruajë tekste me disa paragrafë duke zhvilluar

tema, qëllime dhe audiencia të caktuara. b) Përdorimi i elementeve të domosdoshme për të përfunduar një shkrim.	një ide kryesore; - të përdorë gjuhë të saktë, detaje specifike, përshkrime, shembuj, përkufizime, analogji; - të zgjedhë fjalët dhe format gjuhësore për të shprehur ngjyime emocionale personale etj; - të përdorë stil vetjak dhe autorial për të tërhequr vëmendjen e audiencës; - të përdorë struktura të tilla, si: kronologjia, sekuenca, titujt, nëntitujt etj.
Format e shkrimit, audiencia dhe qëllimet a) Demonstrimi i aftësive për të shkruar në forma të ndryshme, për një shumëllojshmëri audiencash dhe qëllimesh si dhe duke zbatuar kriteret e domosdoshme për çdo formë.	Nxënësi është i aftë: - të shkruajë lloje të ndryshme tekstesh, të cilat: zhvillojnë një ide; kanë një organizim strukturor të përshtatshëm me qëllimin, audiencën dhe kontekstin; përfshijnë informacione të rëndësishme, duke përjashtuar informacionet më pak të rëndësishme; mbështesin gjykimet me të dhëna të përshtatshme e thelbësore, si dhe me detaje të përzgjedhura; - të vlerësojë si ndikojnë mbi audiencën, elemente të tilla, si: stili, mjetet letrare, përzgjedhja e fjalëve, toni, përmbajtja e këndvështrimit.
Drejtskrimi dhe pikësimi a) Zbatimi i rregullave të drejtskrimit dhe të pikësimit. b) Zbatimi i njohurive të gjuhës standarde shqipe.	Nxënësi është i aftë: - të përdorë rregullat drejtskrimore të gjuhës standarde në të gjitha shkrimet; - të përdorë njohuri të gjuhës standarde për të redaktuar punët me shkrim; - të përdorë rregullat e pikësimit të gjuhës standarde në të gjitha shkrimet e tij.

**IV. LISTA E VEPRAVE NGA DO TË PËRZGJIDHET FRAGMENTI I TEKSTIT
LETRAR NË TESTIMIN KOMBËTAR**

Poezi

Homeri “Iliada”; Populli “Këngë të epikës legjendare shqiptare”; N. Frashëri “Lulet e verës”; De Rada “Këngët e Milosaos”; Bajron “Çajld Harold”; Poradeci “Lirika”; Migjeni “Vargjet e lira”; Kadare “Ca pika shiu ranë mbi qelq”.

Prozë

Servantes “Don Kishoti”; Hygo “Katedralja e Parisit”; Koliqi “Tregtar flamujsh”; Kadare “Kronikë në gur” dhe “Prilli i thyer”; P. Marko “Nata e Ustikës”.

Dramë

Eskil “Prometeu”; Shekspir “Romeo dhe Zhuljeta” dhe “Nata e dymbëdhjetë”; Molier “Mizantropi”; Ibsen “Shtëpia e kukullës”; F. Noli “Izraelitë dhe filistinë”.

Kontakto me në Facebook —> [Matura Shtetërore 2018](#)

E-mail —> maturashteterore17@gmail.com

Bëjeni Share që të informoni shokët

